

Forskningsfusk og forventninger

Tveit, Geir

Published in:
Bio-Etik i Praksis

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Tveit, G. (2008). Forskningsfusk og forventninger. *Bio-Etik i Praksis*, 5(1).

Forskningsfusk og forventninger

I kølvandet på endnu en sag om fusk i højprofileret, biovidenskabelig forskning er krav om mere kontrol en almindelig reaktion. Men på den første verdenskongres om forskningsintegritet var tonerne nuancerede. Det blev konkluderet, at kultur er lige så vigtigt som kontrol. Og der blev peget på, at overdrevne forventninger til forskningens resultater kan give negative bivirkninger og friste til fusk.

Af Geir Tveit

Den 28. februar i år blev professor Kim Tae-kook suspenderet fra sin stilling ved det sydkoreanske tekniske universitet KAIST, efter at et internt undersøgelsesudvalg var blevet overbevist om, at dele af Kims forskningsresultater var forfalskede. Udvalget havde ikke afsluttet sit arbejde, men indiciene om forfalskning var stærke. Kim selv havde allerede forladt Sydkorea. Undersøgelsen blev startet 13. februar, efter at det firma, som skulle kommercialisere forskningsresultaterne, meddelte, at de ikke kunne gentage Kims forsøg med de samme resultater. Forventningerne havde ellers været store. Kim og hans medarbejdere havde publiceret en banebrydende metodeartikel i *Science* i 2005. Året efter kom en artikel i *Nature Chemical Biology*, hvor de hævdede, at cellers aldrings-ur kunne indstilles ved hjælp af den teknik, de tidligere havde beskrevet i *Science*-artiklen. Dengang blev Kim af KAISTs præsident udråbt til det bedste bud på en sydkoreansk nobelprisvinder.

Tidsskriftet *Science* publicerede umiddelbart efter, at det var blevet gjort opmærksom på mistanken, en såkaldt 'Editorial Expression of Concern', hvori redaktionen forventede, at forfatterne ville trække den omstridte artikel tilbage. I en omtale af sagen i *ScienceNOW Daily News* citeres den stedfortrædende redaktør for biologiske videnskaber i *Science*, Katrina Kelner: "Bedømmerne var meget entusiastiske med hensyn til artiklen", som drejede sig om brug af nanopartikler til at vise, hvordan molekyler opfører sig inde i en celle, og til i sidste ende at identificere angrebspunkter i cellen for nye mediciner.

Stamceller og tab af skepsis

Katrina Kelners kommentar er symptomatisk for den forventningsfulde stemning, der præger biovidenskabelig forskning – både inden for og uden for de videnskabelige miljøer. Ved den første verdenskongres om forskningsintegritet, som foregik i Lissabon i september, blev der talt om kontrolrutiner og kontrollerende institutioner. Mange mente imidlertid, at det var ligeså vigtigt at se på videnskabskultur, ikke alene den kultur som omkranser videnskaben i resten af samfundet, men også kulturen inden for videnskaben selv.

Overdrevne forventninger og opreklamering af forskningsprojekters muligheder kan føre til forskningsfusk, mente den østrigske videnskabsforsker Herbert Gottweis. Han talte på Lissabon-konferencen om den sydkoreanske stamcelle- og kloningsforsker Hwang Woo-suk, der for to år siden blev afsløret som fupmager. Gottweis besøgte Hwang bare tre uger inden, Hwangs fusk blev afsløret, og han studerede det forskningssystem, som var baggrunden for Hwangs tilsyneladende succes. Gottweis fandt, at Hwang havde opbygget et omfattende netværk, som ikke bare dækkede det videnskabelige samfund og akademiske instanser, men også strakte sig ud i ministerier, politiske miljøer, industri og medier. En stor del af baggrunden for, at Hwang kunne få så stor en succes, havde tilsyneladende at gøre med det stærke ønske om positive resultater, ikke mindst fra den

sydkoreanske regerings side. Men ifølge Gottweis var også stamcelleforskere verden over desperate efter at se de resultater, Hwang fabrikerede, blive til realiteter.

Efter at Seoul National University fyrede Hwang, og den sydkoreanske stat fratog ham både offentlige midler og retten til at arbejde med menneskeæg, har han opbygget et laboratorium andet steds i Sydkorea for private midler. Der er stadig udbredt tiltro til, at de forfalskede resultater vil blive til virkelighed, og hans tilhængere fører en stædig kampagne for at få omgjort de beslutninger, der fratog ham statslig støtte. Hwang selv er nu medunderskriver af en konkret ansøgning om at få koreanske offentlige midler til embryonal stamcelleforskning. Han flyttede sidste sommer i hvert fald en del af sine aktiviteter til Thailand, hvorfra han har søgt samarbejde med et privat amerikansk firma.

I den danske bog 'Håbets teknologi' skriver Henriette Langstrup, Julie Sommerlund og Lene Koch om Hwang-affæren: "Skuffelsen i det internationale stamcellemiljø og i offentligheden var enorm. Skuffelsen skyldtes, at stamcelleforskningen alligevel ikke var så lovende, som man havde troet, hvilket fik patienter og bevilgende myndigheder verden over til at stille kritiske spørgsmål til stamcelleforskerne." De peger på manglen på indbygget modstand i moderne biovidenskabelig forskning som en del af baggrunden for, at Hwang kunne komme så langt med forfalskede forsøgsresultater, og forklarer blandt andet manglen på kritisk diskussion af Hwangs påstande i det internationale videnskabelige samfund som et udslag af en global tiltro til de forklaringsmodeller, som Hwangs forskning tilsyneladende understøttede. Et af de principper for god videnskabelig praksis, som den amerikanske videnskabssociolog Robert K. Merton fremsatte i midten af 1900-tallet, den organiserede skepsis, ser således ud til at være blevet sat ud af kraft eller i hvert fald svækket. Forskerne flyder på en bølge af håb, tro og gode viljer, som ikke blot ombølger dem udefra, men også i et vist omfang kommer indefra.

Beslægtede overvejelser fremsættes af Gitte Meyer i den nordiske bog 'Att forma vår framtid'. Hun mener at se en forbindelse mellem videnskabelig PR-kultur og overoptimisme blandt forskere: "Videnskab oversælges hyppigt. Moderne bioteknologi er ingen undtagelse. Det er der flere grunde til. Der er klare interesseaspekter – ikke mindst gælder det om at skaffe penge til fortsat forskning i en hård konkurrence om forskningsmidler. Men det kan også være en del af baggrunden, at der i den naturvidenskabelige tradition er en helt reel uklarhed i tanken, hvad angår grænser for teknologi, og dermed en tilbøjelighed til at snyde ikke blot andre, men også sig selv."

Tveæggede sværd

Fravær eller tab af skepsis internt beskrives altså fra flere sider som et af flere forhold, der kan svække den gensidige videnskabelige kontrol. En reaktion på dette kunne være indførelse af flere obligatoriske kontrolmekanismer. På Lissabon-konferencen blev kontrolmekanismer imidlertid også trukket frem som noget, der nok kan bruges til at afsløre syndere og afskrække andre, men som også kan underminere moralen og den enkeltes oplevelse af ansvarlighed. Karsten Klint Jensen, der har specialiseret sig i etiske spørgsmål relateret til forvaltning af viden, og som deltog i konferencen, sammenfatter: "Der er en risiko for, at bureaukratiske klageinstanser kan komme til at stå alene som reguleringsform uden dybere forståelse af, hvorfor problemerne opstår. Det kan vise sig at være mere til skade end til gavn."

Ikke alene kontrol, men også to andre prominente K'er i forskningsverdenen – konkurrence og kommercialisering – fremstod på konferencen som tveæggede sværd i forhold til spørgsmålet om at modvirke uærlighed i forskningen.

Konkurrence som et middel til at realisere forventninger til forskning kan fremme kvalitet, men også friste til uærlighed. For Karsten Klint Jensen kan det bidrage til at nuancere diskussionen om ansvaret for uærlighed i forskning: "Nøglen til en løsning ligger efter min mening i at erkende, at det først og fremmest er konkurrencen om bevillingerne, der skaber problemerne. Der er en

samfundsmæssig interesse i at have denne konkurrence, idet den må antages at føre til bedre forskning. Bevillingshaverne gør således, hvad de kan for at presse forskerne til det yderste. Men de må også tage et ansvar for at mindske de risici for uredelighed, som konkurrencen skaber”, siger Karsten Klint Jensen.

Konferencen gav rigtig inspiration til denne vurdering. I en plenumtale på konferencen fortalte den canadiske kemiprofessor Howard Alper om sine oplevelser i Korea, hvor han ofte blev spurgt, hvad der skal til for at opnå en nobelpris. Alper fandt, at udsigterne til ære og berømmelse fylder meget i forskningsmiljøerne, og at håbet om at lave de store gennembrud i forskningen i høj grad er styret af dette. Der hviler et stort pres på forskere generelt – også på det flertal, som i udgangspunktet er ærlige – for at opnå de ønskede resultater, gjorde han gældende.

Også Alexandre Quintanilha, direktør for bioforskningsinstituttet IBMC i Porto, havde et godt øje til negative effekter af konkurrencepres. De kan, argumenterede han, for eksempel studeres i form af en udbredt fusk-kultur på amerikanske colleges. Quintanilha fandt ingen grund til at tro, at konkurrencepres ikke kunne have lignende effekter på andre niveauer i universitetsverdenen.

Alle tre K'er optrådte i en plenumtale, hvor Manuel Heitor og Pedro Conceição løftede blikket og prøvede at se på problemet som en del af store samfundsmæssige sammenhænge. De to portugisere advarede kraftigt mod udvikling af et nyt videnskabeligt speciale i videnskabskontrol. Samtidig fremhævede de kommercialiserings- og patenteringspres som en del af de konkurrencemekanismer, der kan drive forskere i retning af uredelighed. Der bør, argumenterede de, lægges vægt på at beskytte universiteter som vidensfremstillende organisationer, der fastholder et ideal om åben videnskab. Derfor advarede de imod den mere og mere udprægede tendens til at ophæve forskellen mellem private virksomheder og (offentlige) forskningsinstitutioner. I sidste ende kan dette, mener de, føre til, at universitetet som offentlig forskningsinstitution slet og ret afgår ved døden, til skade for den videnskabelige kreativitet og for den gensidige kontrol, som begge betinges af åbenheden. Heitor og Conceição opfordrede på den baggrund universiteter til at gøre mere ud af at slutte sig sammen i internationale netværk for åben videnskab.

Hvordan sådanne initiativer kunne have forhindret den seneste koreansk-amerikanske skandale om fusk i forskning – vedrørende Kim Tae-kooks overoptimistiske udsagn om nanopartikler, fremsat i Science – er ikke uden videre til at se. På den anden side peger Korea Times i sin omtale af sagen på, at strid om patentrettigheder mellem Kim og hans universitet (KAIST) udgør en del af baggrunden for sagens forløb.

Kilder:

World Conference on Research Integrity:

<http://www.esf.org/activities/esf-conferences/details/archives/2007/confdetail242.html>

Korea Times:

<http://www.koreatimes.co.kr>

ScienceNOW Daily News:

<http://sciencenow.sciencemag.org>

Langstrup, Henriette; Julie Sommerlund & Lene Koch (2007): Skandalen om Hwang Woo-Suk. Om god og dårlig forskning. I: Håbets teknologi. Samfundsvidenskabelige perspektiver på stamcelleforskning i Danmark (Lene Koch og Klaus Højer (red)). København: Munksgaard Danmark, s. 251-272.

Meyer, Gitte (2007): Overjordisk stræben og jordisk retfærdighed. I: Att forma vår framtid. (Ulf Görman (red)). Lund: Nordic Academic Press, s. 262-274.

Jensen, Karsten Klint (2008): Verdenskonference om forskningsintegritet. En kommentar.

<http://www.bioethics.kvl.dk/tekster/0804forskningsetik.pdf>